Олексій Сінченко

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ: АВТОР, ТЕКСТ, ЧИТАЧ

Навчальний посібник

Київ 2015

ББК:
УДК:
К:
ISBN:

Рекомендовано до друку вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(*Протокол № 2 від 26 лютого 2015 року*.)

Рецензенти:
Сулима М. М., доктор філологічних наук,
член-кореспондент НАН України
заступник директора з наукової роботи
Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка;

Полтавцева Н. Г., кандидат філологічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Інституту «Російська антропологічна школа»
Російського державного гуманітарного університету.

Сінченко О.
Комунікативні стратегії в теорії літератури: автор, текст, читач: Навчальний посібник / Олексій Сінченко. – К.: Логос, 2015. – 172 с.

Навчальний посібник призначений для студентів гуманітарних спеціальностей. Він містить огляд основних теоретико-літературних концепцій, спрямованих на розуміння літератури як комунікативної стратегії, основними елементами якої є «автор», «текст», читач», визначення основних понять, завдання для самопідготовки, список літератури й питання для самоперевірки.

Посібник спрямований на поглиблення літературознавчої підготовки студентів-філологів, формування уявлень про форми й закономірності комунікативної природи літературного процесу, оволодіння практичними навичками аналізу метакритичних текстів, а також розширення загальногуманітарного світогляду.

ББК
УДК

© Сінченко О., 2015

ВСТУП

Сучасна літературознавча рефлексія долає специфікаторські межі дисципліни й вливається в загальногуманітарне теоретичне поле, в якому втрачаючи узвичаєні для класичної поетики межі, перетворюється у «своєрідний спосіб сучасного філософствування»[1]. Зацікавлення філософів і соціологів літературними текстами, супроводжується й зворотнім інтересом до сучасних гуманітарних теорій, тому найбільш доцільною вдається думка Джонатана Каллера, що слід говорити про ізоморфне поняття «теорія», яке розчиняє в собі всі галузеві теорії[2].

Викладання методології літературознавства досі лишається складною проблемою. З одного боку, як вже зазначалося, методологія літературознавства втрачає свій предмет дослідження, з іншого – брак перекладів, словників та підручників із теми не сприяє освоєнню не лише західних, але й вітчизняних методів літературних досліджень[3].

Завдання навчального посібника – допомогти студентові, який навчається зі спеціальності 8.02030301 Українська мова та література чи 8.02030305 Літературна творчість, набути вмінь і

---

[1] Ильин И. От истоков до конца столетия: Эволюция научного мифа / И. Ильин. – М.: Интрада. 1998. – 227 с.

[2] Каллер Дж. Теория литературы: краткое введение / Дж. Каллер: пер. с англ. А. Георгиева. – М.: Астрель: АСТ, 2006. – 158, [2] с.

[3] Видання з методології літературознавства, опубліковані в Україні: Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Л.: Літопис, 1996. – 636 с.; *Хима Г.* Современные направления в литературоведении / Г. Хима. – К.: Четверта хвыля, 2000. – 180 с. *Мітосек З.* Теорії літературних досліджень / З. Мітосек. – Сімферополь: Таврія, 2003. – 408 с. Література. Теорія. Методологія. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 543 с. *Баррі П.* Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / П. Баррі. – К.: Смолоскип, 2008. – 360 с.

навичок аналізу тих складних теоретичних концептів, що продукує сучасна літературознавча методологія.

Посібник структурований у такий спосіб, щоб висвітлити три основні елементи комунікативної моделі: «автор», «текст», «читач». Залежно від методологічного підходу, ці складові набувають різної функціональної ваги, різного розуміння й тлумачення.

Засвоєння необхідного теоретичного знання дасть змогу студентові сформувати власну метамову, засвоїти необхідний термінологічний мінімум.

Питання й завдання, що подані в кінці кожного розділу, сприятимуть засвоєнню теоретичного матеріалу, допоможуть розібратися в складних моментах теорії, а посилання на першоджерела сприятимуть встановленню контексту тієї чи іншої метакритичної концепції.

Посібник відповідає вимогам Держстандарту вищої освіти для спеціальності «Філологія» і призначений для вивчення таких дисциплін як «Методологія і методи літературознавчих досліджень», «Літературна критика XX століття», «Новітні літературознавчі школи», «Літературознавчий аналіз художнього тексту», а також може стати в нагоді під час вивчення таких дисциплін як «Вступ до літературознавства» й «Теорія літератури».

РОЗДІЛ І АВТОР

1.1. Проблема автора як креативної функції

У літературознавчих концепціях ХХ століття значний інтерес відводиться переосмисленню ролі автора як суб'єкта творення художнього твору. Головне питання, яке хвилює літературознавців – чи є автор джерелом смислотворення, як уважалося в традиційному літературознавстві?

Переосмислення статусу й функції автора пов'язане із т. з. «лінгвістичним переворотом» у сфері гуманітарних наук, що припав на ХХ століття. Виникла нова концепція, згідно з якою, природа людського мислення підпорядковується системі мови. Підрив віри в мовну спроможність правдиво відтворити дійсність означився підривом міметичної концепції мистецтва. Водночас похитнулася концепція автора як певного модусу влади і творця тексту.

Численні літературознавчі теорії по-різному ставлять проблемне питання про те, хто є автор, яка його роль у творенні й екзистенції твору. Підрив романтичної концепції авторитету автора як деміурга чітко простежується в європейській літературі починаючи з XIX століття, коли французький письменник Гюстав Флобер розвинув теорію реалізму, згідно з якою, автор є лише спостерігач певних дій героїв, але жодною мірою не може впливати на них.

Для модерністів стає аксіомою твердження про те, що автор не може вплинути на мову, а лише тією чи іншою мірою її репрезентує. Осмислення проблеми автора в модерніському дискурсі неоднозначне. Як зазначає Марія Зубрицька: «з одного боку – виразна ідеологія вшановування суб'єктивності, а з іншого –

РОЗДІЛ ІІ. ТЕКСТ

2.1. Твір і текст

У сучасному літературознавстві існує розрізнення твору й тексту. Російський семіотик Юрій Лотман уважав, що «варто рішуче відмовитися від уявлення про те, що текст і художній твір – одне й те саме». Адже, на його думку, «текст – один із компонентів художнього твору». Текст вужче поняття й сам по собі не є носієм естетичного переживання, бо «художній ефект у цілому виникає через зіставлення тексту зі складним комплексом життєвих й ідейно-естетичних уявлень»[4]. Отже, художній твір – складний комплекс, який вбирає в себе як текст, так і життєві та ідейно-естетичні уявлення.

Лотман розумів текст як «перехрещення кутів зору творця тексту й аудиторії. Третім компонентом є наявність структурних ознак, які сприймаються як сигнали тексту. Перехрещення цих трьох елементів створює оптимальні умови для сприйняття об'єкта в якості тексту»[5].

Орієнтація виключно на текст, на його означуючі структури і здатність до породження смислу характерна для російського формалізму (Віктор Шкловський, Борис Эйхенбаум та ін.), американської «нової критики» (Джон Кроу Ренсом, Кенет Бьорк, Річард Палмер Блекмар, Ален Тейт та ін.) та французького структуралізму (Клод Леві-Строс, Альгірдас Юлій Греймас, Цвєтан Тодоров та ін.).

---

[4] *Лотман Ю.* Анализ поэтического текста. Структура стиха. – Ленинград: Просвещение, 1972. – С. 24-25.

[5] *Лотман Ю.* Культура и взрыв. – М.: Гнозис; Издательская группа «Прогресс», 1992. – С. 179.

РОЗДІЛ ІІІ. ЧИТАЧ

3.1. Читання як перформація

Природа читання осмислювалася філософами й митцями впродовж усіх віків існування культури. У ХХ столітті проблема читача й читання стала об'єктом теоретико-літературних і міждисциплінарних досліджень, серед яких чільне місце посідають філософія, психологія, соціологія та лінгвістика. Феномен читання вивчали і вивчають у Німеччині – Ганс-Роберт Яусс і Вольфганг Ізер; у Франції – Ролан Барт, Поль Рікер, Цвєтан Тодоров і Жорж Пуле; в Америці – Вейн Бут, Поль де Ман, Джонатан Куллер, Джефрі Гартман, Йозеф Гіліс Міллер і Стенлі Фіш; у Росії – Міхаіл Бахтін, Юрій Лотман, Борис Мейлах; в Україні – Олександр Потебня, Іван Франко, Олександр Білецький, Кость Довгань, Григорій Сивокінь, Микола Ігнатенко, Роман Гром'як. Нещодавно з'явилася монографія Марії Зубрицької «HOMO LEGENS: читання як соціокультурний феномен», спеціально присвячена аналізу читання.

Розвиток західних теорій, пов'язаних із читачем і процесами читання, мав місце впродовж цілого періоду європейської історії, але домінантним став у кінці XIX століття. Початково, із виникненням соціології як науки, теорії читання набули яскравого соціологічного забарвлення. На перше місце науковці висували дослідження читацьких смаків, стратифікаційні моделі поділу читачів і проблему функціонування твору в рецептивному полі читачів різних епох.

Жвавий інтерес до природи мислення людини спричинився до низки відкриттів у цій сфері. Водночас дослідження з теорії комунікації поставили під сумнів індивідуалістичну концепцію

IV. ГОРИЗОНТ СПОДІВАНЬ

4.1. Поворот до читача: від іманентності до рецептивності

Методологічна криза у сфері гуманітарних наук, яка визріла на початку XX століття в рамках антипозитивістського перелому, призвела до того, що природа розуміння як певного епістемологічного концепту стала основною проблемою більшості літературознавчих теорій того часу. Теорії Іполіта Тена, Олександра Веселовського, Шарля Сент-Бева, що базувалися на позитивістичному розумінні літератури були відкинуті. Натомість у літературознавстві під впливом філософських ідей Фрідріха Ніцше, Анрі Берґсона, Вільгельма Дільтея посилився інтерес до суб'єктивізму, інтуїтивізму та психологізму. Наведу ще раз міркування Міхаіла Бахтіна щодо причини методологічної кризи в літературознавстві: «Побачити і зрозуміти автора твору – означає побачити і зрозуміти іншу, чужу свідомість та її світ, тобто інший суб'єкт. При поясненні – тільки одна свідомість, при розумінні – дві свідомості, два суб'єкти»[6]. Отже, саме осмислення автора як суб'єкта і зустріч читача й автора як двох свідомостей і зумовили пошук відповідних методів прочитання літератури від початку XX століття. Найбільш потужними методологіями стали феноменологія й герменевтика, а також символізм і формалізм. Саме вони визначили рецептивний (інтерпретативний) та іманентний (дескриптивний) шляхи розвитку теорії літератури в XX столітті.

---

[6] *Бахтин М. М.* Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках // Бахтин М. М. Литературно-критические статьи. – М.: Худож. лит., 1986. – С. 320.

ВИСНОВКИ

Літературний процес – складна полірецептивна система, для аналізу якої важливо врахувати структурні, функціональні та ідеологічні особливості її розгортання. При цьому всі складові комунікативного ряду, тобто автор, твір і читач, у рецептивній моделі літературної творчості постають інтенціональними, смислопороджуючими категоріями. В історії теоретико-літературної думки різні літературознавчі концепції і школи наділяють смислогенеративною функцією якусь одну з цих категорій – автора, твір або читача.

У навчальному посібнику проведено систематизацію основних елементів комунікативної моделі: «автор», «текст», «читач». Проаналізовано різні методологічні аргументації цих елементів у сучасному літературознавстві: феноменології, формалізмі, структуралізмі, герменевтиці, постструктуралізмі тощо, а також їхню пов'язаність із формуванням читацької свідомості за допомогою горизонту сподівань.

Можна стверджувати, що впродовж XX століття виокремилися дескриптивний (формалізм, «нова критика», структуралізм) і інтерпретативний (феноменологія, герменевтика, постструктуралізм) підходи до розуміння й тлумачення комунікативної моделі. Обидва підходи було синтезовано в рецептивних теоріях: рецептивній естетиці й теорії читацького відгуку.

Попри численні методологічні намагання розірвати комунікативну модель або викреслити бодай один із її елементів, лише в їхній єдності вона лишається дієвою й центробіжною для усіх літературознавчих теоретизувань й становить єдину наукову парадигму сучасної гуманітаристики.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адресант – учасник акту комунікації, який відправляє чи скеровує інформацію.

Адресат – учасник акту комунікації, до якого спрямований текст.

Актуалізація (тексту) – функціонування тексту у визначеному історичному, культурному, суспільно-політичногіиу контексті та комунікаційній ситуації; спосіб реалізації текстуальних можливостей.

Аналіз – метод пізнання, який полягає в розчленуванні цілого на частини.

Аналогія – елементи тексту чи сам текст, які наслідують оригінальний текст.

Артикуляція – процес озвучення або словесного вираження.

Бінаризм – теорія, за якою всі зв'язки між знаками зводяться до бінарних структур, тобто до моделі, в основі якої є або відсутня певна ознака. Цей тип структури із фонології поширився на інші науки, що зосереджують свою увагу на мові. У теорії літератури найчастіше використовуються такі зразки бінарної опозиції: суб'єкт / об'єкт, "я" / "Інший", пояснення / розуміння, парадигма / синтагма, центр / кордони, позначуване / позначувальне, синхронія / діахронія, та ін.

Бінарність / бінарна опозиція – двоїстість, належність до двочленної опозиції. Базова характеристика людського мислення, спосіб мислити світ як такий, що збудований із протилежностей (верх-низ, світло-темрява, добро-зло, чоловік-жінка тощо).

Верифікація – у неопозитивізмі операція за допомогою якої встановлюють осмисленість висловлювання. Полягає у зведенні

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники й посібники:

1. A Reader's Guide to Contemporary Literary Theory / *Selden, Raman, Peter Widdowson, and Peter Brooker.* – 5th ed. – New York: Pearson Higher Education, 2005. – 302 p.
2. *Burzyńska A., Markowski M.P.* Teorie literatury XX wieku. Podręcznik / Anna Burzyńska, Michał Paweł Markowski. – Kraków: Wydawnictwo Znak, 2006. – 597 s.
3. Introduction to Literature, Criticism and Theory / *Bennett, Andrew, and Nicholas Royle.* – 4th ed. – New York: Pearson Higher Education, 2009. – 344 p.
4. *Waugh P.* Literary Theory and Criticism: An Oxford Guide. – Oxford and New York: Oxford UP, 2006. – 596 p.
5. *Баррі П.* Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пітер Баррі; пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. – К.: Смолоскип, 2008. – 360 с. – (Серія «Пролегомени»).
6. *Зборовська Н. В*. Психоаналіз і літературознавство: Посібник / Н. В. Зборовська. – К.: «Академвидав», 2003. – 392 с. – (Альма-матер).
7. *Иглтон Т.* Теория литературы: Введение / Терри Иглтон; пер. Е. Бучкиной под ред. М. Маяцкого и Д. Субботина. – М.: Издательский дом «Территория будущего», 2010. – 210 с.
8. *Ильин И. П.* Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм / И. П. Ильин. – М. : Интрада, 1996. – 256 с.
9. *Каллер Дж.* Теория литературы: краткое введение / Джонатан Каллер: пер. с англ. А. Георгиева. – М.: Астрель: АСТ, 2006. – 158, [2] с.

10.Література. Теорія. Методологія / Упор. і наук. ред. *Д. Уліцької*; пер. з польськ. С. Яковенка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 543 с.
11.*Мітосек З.* Теорії літературних досліджень / Зофія Мітосек. – Сімферополь: Таврія, 2003. – 408 с.
12.*Турышева О. Н.* Теория и методология зарубежного литературоведения: Учебное пособие. 2-е изд., перераб / О. Н. Турышева. – Москва: Флинта: Наука, 2013. – 160 с.
13.*Хима Г.* Современные направления в литературоведении / Габриэла Хима. – К.: Четверта хвыля, 2000. – 180 с.

Антології

1. Reader-response criticism: From Formalism to Post-Structuralism / Ed. *Jane P. Tompkins*. – Baltimore : John Hopkins University Press, 1980. – 275 p.
2. Teoria badań literackich za granicą. Antologia, t. 1-2 / *Skwarczyńska, Stefania* (red.). – Kraków 1965/1966/1974/1981/1986/
3. Teorie literatury XX wieku. Antologia. Red. *A. Burzyńska, M.P. Markowski*. – Kraków: Znak, 2006.
4. The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation / edited by *Susan R. Suleiman* and *Inge Crosman* [Wimmers]. – Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1980. – viii, 441 p.
5. Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia, t. 1-4 / *Markiewicz, Henryk* (red.). – Kraków, 1976/1992/1996.
6. Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia / Oprac. *H. Markiewicz*. T. 1-4. Kraków 1976-1996.
7. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / ред. *М. Зубрицька*. – 2-е вид., доп. – Л.: Літопис, 2002. – 832 с. – (Слово. Знак. Дискурс).

8. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX-XX вв. Трактаты. Статьи. Эссе / Составление, общая редакция и вступит. статья *Г.К. Косикова.* – М.: Издательство Московского университета, 1987. – 511 с.
9. Современная литературная теория. Антология / Сост. *И. В. Кабанова*. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 344 с.
10.Структурализм: «за» и «против». Сборник статей / Пер. с англ., франц. нем., чешского, польского и болгарского языков. Под ред. *Е. Я. Басина* и *М. Я. Полякова*. – М.: Прогресс, 1975. – 469 с.
11.Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія / За заг. ред. *Дмитра Наливайка*. – К. : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2009. – 487 с.
12.Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина XX – початок XXI ст. / Упоряд. *Б. Бакули*; За заг. ред. В. Моренця; Пер. з польс. С. Яковенка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 531 с.
13.Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму / Пер. с франц. составление и вступ. ст. *Г. К. Косикова*. – М.: Издательская группа «Прогресс», 2000. – 536 с.

Словники й довідкові видання:

1. A Glossary of Literary Terms / Seventh Edition *M. H. Abrams*. – 7th ed. – Boston: Heinle, 1999. – 366 p.
2. Encyclopedia of Contemporary Literary Theory: Approaches, Scholars, Terms. / Ed. *Irena Makaryk*. – Toronto: University of Toronto Press, 1993. – 656 p.
3. Słownik terminów literackich / *M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński*. – Wrocław-Warszawa-Kraków 2002.

4. *Греймас А. Ж-., Курте Ж.* Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А. Ж-. Греймас, Ж. Курте // Семиотика / Сост., вступит. статья и общ. ред. *Ю. С. Степанова*. – М.: Радуга, 1983. – С. 483-550.
5. *Ильин И. П.* Постмодернизм. Словарь терминов / Илья Петрович Ильин. – М. : INTRADA, 2001. – 383 с.
6. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. *А. Волкова, О. Бойченка, Б. Іванюка* та ін. – Чернівці, 2001. – 636 с.
7. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. – К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – (Серія «Енциклопедія ерудита»). – Т. 1: А (аба)-Л (лямент) / авт.-уклад. *Ю. І. Ковалів.* – [Б. м.]: [б.в.], 2007. – 608 с.; Т. 2: М (Маадай-Кара)-Я (я-форма) / авт.-уклад. *Ю. І. Ковалів*. – [Б. м.]: [б.в.], 2007. – 624 с.
8. Поэтика: слов. актуал. терминов и понятий / гл. науч. ред. *Н.Д. Тамарченко*. – М.: Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. – 358 с.
9. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник. – М.: «Интрада – ИНИОН», 1999. – 318 с.
10.Теоретическая поэтика: понятия и определения: Хрестоматия для студентов филологических факультетов / Автор-составитель *Н. Д. Тамарченко*. – М.: РГГУ, 1999. – 286 с.
11.Теории, школы, концепции (критические анализы). Художественная рецепция и герменевтика. – М.: Наука, 1985. – 288 с.

Монографії і статті:

1. Автор и текст. Петербургский сборник / Под ред. *В. М. Марковича* и *В. Шмида*. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1996. – Вып. 2. – 470 с.

2. *Анкерсмит Ф. Р.* История и тропология: взлет и падение метафоры / Ф. Р. Анкерсмит. – М.: «Канон» РООИ «Реабилитация», 2009. – 400 с.
3. *Арнольд И. В.* Семантика. Стилистика. Интертекстуальность / И. В. Арнольд. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та., 1999. – 444 с.
4. Асмус В. Вопросы теории и истории эстетики / В. Асмус. – М., Искусство, 1968. – 654 с.
5. *Ауэрбах Э.* Мимесис. Изображение действительности в западноевропейской литературе / Эрих Ауэрбах; пер. с нем. А. В. Михайлов. – М.: PerSe; СПб.: Университетская книга, 2000. – (Книга света)
6. *Барт Р.* S/Z. 3-е издание / Ролан Барт; пер. с франц. Г. К. Косикова и В. П. Мурат; общая ред. и вступит. статья Г. К. Косикова. – М.: Академический проект, 2009. – 373 с.
7. *Барт Р.* Избранные работы: Семиотика: Поэтика / Ролан Барт; пер. с фр.; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Прогресс, 1989. – 616 с.
8. *Барт Р.* Мифологии / Ролан Барт; пер. с фр., вступ. ст., коммент. С. Зенкин. – М. : Академический Проект, 2008. – 352 с. – (Серия «Философские технологии. Структурализм»).
9. *Бахтин М. М.* Собрание сочинений в 7-ми томах / М. М. Бахтин. – М.: «Русские словари», 2003. – Т. 1. – 958 с., 2000. – Т. 2. – 800 с., 2008. – Т. 4(I). – 1120 с., 2010. – Т. 4(II). – 752 с., 1997. – Т. 5. – 732 с., 2002. – Т. 6. – 800 с.
10.*Белецький А.И.* Избранные труды по теории литературы / А. И. Белецкий. – М.: Просвещение, 1964. – 482 с.
11.*Бенвенист Э.* Общая лингвистика / Эмиль Бенвенист. – М.: Прогресс, 1974. – 448 с.
12.*Блум Г.* Західний канон: книги на тлі епох / Гарольд Блум. – К.: Факт, 2007. – 720 с. – (Сер. «Висока полиця»).

13.*Богин Г. И.* Обретение способности понимать: Введение в филологическую герменевтику / Г. И. Богин. – М.: Изд-во «Психология и Бизнес», 2001, 516 с.
14.*Брандес М. П.* Стилистика текста / М. П. Брандес. – М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
15.*Веселовский А. Н.* Историческая поэтика / А. Н. Веселовский; ред., вступ. ст. и прим. В. М. Жирмунский. – Изд. 3-е. – М. : ЛКИ, 2008. – 648 с.
16.*Виноградов В. В.* Проблема авторства и теория стилей / В. В. Виноградов. – М.: Художественная литература, 1961. – 614 с.
17.*Винокур Г. О.* О языке художественной литературы / Г. О. Винокур. – М.: Высшая школа, 1991. – 448 с.
18.*Волошинов В.Н.* Философия и социология гуманитарных наук / В. Н. Волошинов. – Спб.: Аста-пресс ltd, 1995. – 388 с.
19.*Выготский Л.С.* Психология искусства / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
20.*Гадамер Г.Г.* Істина і метод / Г.-Г. Гадамер. – К.: Юніверс, 2000. – Т. 1. – 464 с.
21.*Гайдеґґер М.* Дорогою до мови / Мартін Гайдеґґер. – Львів: Літопис, 2007. – 232 с.
22.Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації / *Р. Т. Гром'як* [та ін.]; ред. Р. Т. Гром'як; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Міжкафедральна лабораторія славістично-методологічних студій. Кафедра теорії літератури і порівняльного літературознавства. – Т.: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. – 285 с.

23.Герменевтичні студії: герменевтика тексту: між істиною і методом: Зб. наук. пр. Міжнародного науково-теоретичного семінару / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. І. Франка; упоряд. *В. Скотний* [та ін.]. – Л.: Аз-арт, 2001. – 264 с.
24.*Гинзбург Л. Я.* О литературном герое / Л. Я. Гинзбург. – Л.: Советский писатель, 1979. – 224 с.
25.*Гиршман М. М.* Избранные статьи: художественная целостность. Ритм. Стиль. Диалогическое мышление / М. М. Гиршман. – Донецк: Лебедь, 1996. – 160 с.
26.*Гнатюк М. І.* Іван Франко в літературно-естетичних концепціях його часу / М. І. Гнатюк. – Львів: Каменяр, 1999. – 181 с. – («Праці вчених Львова»).
27.*Греймас А.-Ж.* Структурная семантика: Поиск метода / А.-Ж. Греймас; перевод с французского Л. Зиминой. – М.: Академический Проект, 2004. – 368 с. – («Концепции»).
28.*Гром'як Р. Т.* Давнє і сучасне. Вибрані статті з літературознавства / Р. Т. Гром'як. – Тернопіль: Лілея, 1997. – 270 с.
29.*Ґадамер Г.-Ґ.* Вірш і розмова. Есе / Г.-Ґ. Ґадамер. – Львів: Незалежний культурологічний журнал «Ї», 2002. – 188 с.
30.*Ґадамер Г.-Ґ.* Герменевтика і поетика: вибрані твори / Г.-Ґ. Ґадамер; пер. з нім. – К.: Юніверс, 2001. – 280 с. – (Філософська думка).
31.*Дерида Ж.* Письмо та відмінність / Жак Дерида. – К.: Основи, 2004. – 602 с.
32.*Деррида Ж.* О грамматологии / Жак Деррида; пер. с фр. – М.: Ad Marginem, 2000. – 512 с.
33.*Дерріда Ж.* Позиції / Жак Дерріда. – К.: Дух і літера, 1994. – 160 с.

34.*Доманська Е.* Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Ева Доманська. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 264 с

35.*Домащенко А. В.* Об интерпретации и толковании / А. В. Домащенко. – Донецк : ДонНУ, 2007. – 277 с.

36.*Еко У.* Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / Умберто Еко; пер. з англ. М. Гірняк. – Львів : Літопис, 2004. – 384 с.

37.*Еко У., Рорти Р., Куллер Дж., Брук-Ровз К.* Інтерпретація і надінтерпретація // Еко У. Маятник Фуко. – Л.: Літопис, 1998. – С. 635-719.

38.*Женетт* Ж. Фигуры. В 2-х томах / Жерар Женетт. – М.: Изд.-во им. Сабашниковых, 1998. – Том 1-2. – 944 с.

39.*Жирмунский В.М.* Теория литературы. Поэтика. Стилистика / В. М. Жирмунский. – Л.: Наука, 1977. – 408 с.

40.*Жолковский А.К., Щеглов Ю.К.* Работы по поэтике выразительности: Инварианты – Тема – Приемы – Текст: Сб. статей / А. К. Жолковский, Ю. К. Щеглов. – М.: Прогресс; Универс, 1996. – 343 с.

41.*Зенкин С.* Работы о теории: Статьи / Сергей Зенкин. – М.: Новое литературное обозрение, 2012. – 560 с.

42.*Зубрицька М.* Homo legens: читання як соціокультурний феномен / Марія Зубрицька. – Л.: Літопис, 2004. – 352 с.

43.*Ингарден Р.* Исследования по эстетике / Р. Ингарден. – М.: зд. иностр. л-ры, 1962. – 572 с.

44.*Іванченко Р. Г.* Адекватність розуміння і ясність тексту / Р. Г. Іванченко. – К. : Основи, 1991. – 338 с.

45.*Квіт С.* Герменевтика стилю / Сергій Квіт. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2011. – 144 с.

46.*Ковалів Ю. І.* Літературна герменевтика: монографія / Ю. І. Ковалів; КНУТШ. – Київ: Київський університет, 2008. – 240 с.
47.*Компаньон А.* Демон теории. Литература и здравый смисл / Антуан Компаньон; пер. с фр. – М.: Изд-во им. Сабашниковых, 2001. – 336 с.
48.*Корман Б. О.* Изучение текста художественного произведения / Б.О. Корман. – М.: Просвещение, 1972. – 110 с.
49.*Корніяка О. П.* Лабіринти розуміння: Текст як об'єкт розуміння / О. П. Корніяка. – К.: Наукова думка, 1990. – 232 с.
50.*Косиков Г. К.* От структурализма к постструктурализму (проблемы методологии) / Г. К. Косиков. – М.: Рудомино, 1998. – 192 с.
51.*Кристева Ю.* Избранные труды: Разрушение поэтики / Юлия Кристева. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 656 с. – (Серия «Книга света»).
52.*Лакан Ж.* Функция и поле речи в психоанализе / Жак Лакан. – М.: ГНОСИС, 1995. – 192 с.
53.*Лановик З.* Hermeneutica Sacra / Зоряна Лановик. – Тернопіль: Ред.-вид. відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.
54.Литературное произведение и читательское восприятие. – Калинин: КДУ, 1982. – 161 с.
55.Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс: [моногр.] / *Р. Г. Гром'як, В. Т. Боднар, Р. А. Бубняк* та ін.; [ред., вступ, висновки Р. Т. Гром'як; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка]. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2004. – 368 с.
56.*Лотман Ю. М.* О поэтах и поэзии: анализ поэтического текста. Статьи и исследования. Заметки, рецензии, выступления / Ю. М. Лотман. – СПб.: Искусство-СПБ, 1996. – 848 с.

57.*Лотман Ю.М.* Об искусстве: Структура художественного текста. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. Статьи. Заметки. Выступления (1962-1993) / Ю. М. Лотман; сост. Р. Г. Григорьев, М. Ю. Лотман. – СПб.: Искусство-СПБ, 1998. – 704 с.
58.*Лотман Ю. М.* Семиосфера / Ю. М. Лотман. – С.-Петербург: «Искусство-СПБ», 2000. – 704 с.
59.*Манн П. де* Аллегории чтения. Фигуральный язык Руссо, Ницше, Рильке и Пруста/ Поль де Манн. – Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 1999. – 368 с.
60.*Манн П. де* Слепота и прозрение. Статьи о риторике современной критики / Поль де Манн. – СПб.: Гуманитарная академия, 2002. – 257 с.
61.*Мейзерський В. М.* Філософія і неориторика / В. М. Мейзерський. – К.: Либідь, 1991. – 191 с.
62.*Мерло-Понті М.* Феноменологія сприйняття / Моріс Мерло-Понті. – К.: Український Центр духовної культури, 2001. – 552 с.
63.*Мукаржовский Я.* Исследования по эстетике и теории искусства / Ян Мукаржовский. – М.: Искусство, 1994. – 606 с. – (История эстетики в памятниках и документах).
64.*Наєнко М. К.* Історія українського літературознавства і критики: навч. посіб. / М. К. Наєнко. – К.: Академія, 2010. – 515 с. – (Альма-матер).
65.*Нич Р.* Світ тексту: постструктуралізм і літературознавство / Ришард Нич. – Львів: Літопис, 2007. – 316 с.
66.Общество. Литература. Чтение. Восприятие литературы в теоретическом освещении / *М. Науман* и др. – М.: Прогресс, 1978. – 293 с.
67.*Папуша І.* Modus ponens. Нариси з наратології / Ігор Папуша. – Тернопіль: Крок, 2013. – 260 с.

68.*Перкінс Д.* Чи можлива історія літератури? / Девід Перкінс. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 152 с.
69.*Пирс Ч. С.* Избранные философские произведения / Ч. С. Пирс. – М.: Логос, 2000. – 412 с.
70.*Потебня А. А.* Теоретическая поэтика: учеб. пособие для студ. филол. фак. вузов / А. А. Потебня; сост., вступ. ст. А. Б. Муратов; Филологический факультет Санкт-Петербургского гос. ун-та. – 2. изд., испр. – М.: Академия; СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2003. – 374 с. – (Высшее образование) (Серия «Классическая учебная книга». Classicus).
71.*Потебня О.* Естетика і поетика слова. Збірник / Олександр Потебня; пер. з рос. / Упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с. – (Пам'ятки естет. думки).
72.*Потебня А. А.* Мысль и язык / А. А. Потебня. – Киев: СИНТО, 1993. – 192 с.
73.*Почепцов Г. Г.* Русская семиотика: идеи и методы, персоналии, история / Г. Г. Почепцов. – Москва : Рефл-бук, 2001. – 763 с.
74.*Пьеге-Гро Н.* Введение в теорию интертекстуальности / Натали Пьеге-Гро; пер. с фр.; общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 240 с.
75.*Рикер П.* Время и рассказ / Поль Рикер. – М.: Культурная инициатива 2000. – (Книга света). – Т. 1: Интрига и исторический рассказ / пер. Т. В. Славко. – [Б. м.]: [б.и.], 2000. – 313 с.
76.*Рикёр П.* Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике / Поль Рикёр; пер. с фр., вступ. ст. и коммент. И. С. Вдовина; Институт философии РАН. – М.: Академический Проект, 2008. – 695 с. – (Философские технологии).

77.*Сартр Ж.-П.* Что такое литература? Слова / Ж.-П. Сартр; пер. с фр.; худ. обл. М. В. Драко. – Минск: ООО «Попурри», 1999. – 448 с.
78.*Сивокінь Г. М.* У вимірах сприймання: Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій / Г. М. Сивокінь. – К.: Фенікс, 2006. – 304 с.
79.*Сосюр Ф. де.* Курс загальної лінгвістики / Фердінан де Сосюр. – К.: Основи, 1998. – 324 с.
80.Теоретико-литературны итог XX века. Т.4 Читатель: проблем восприятия. /Редкол.: *С. А. Макуренков* (отв. ред.), *С. Г. Бочаров, В. П. Большаков, А. В. Марко* и др. – М.: Прак сис, 2005. – 592 с.
81.*Фролова К. П.* Аналіз художнього твору. – К.: Рад. школа, 1975. – 174 с.
82.*Тынянов Ю. Н.* Литературная эволюция: Избранные труды / Ю. Н. Тынянов; сост., вступ. ст., коммент. В. И. Новикова. – М.: «Аграф», 2002. – 496 с. – (Серия «Литературная мастерская»).
83.*Тюпа В. И.* Аналитика художественного (введение в литературоведческий анализ) / В. И. Тюпа. – М.: Лабиринт, РГГУ, 2001. – 192 с.
84.*Фатеева Н. А.* Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов / Н. А. Фатеева. – М.: Агар, 2000. – 280 с.
85.*Фізер І. М.* Американське літературознавство: історико-критичний нарис / І. М. Фізер. – К.: Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. – 106 с.
86.*Фізер І. М.* Філософія літератури / І. М. Фізер. – К.: НаУКМА, 2012. – 217 с.
87.*Фізер І.* Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні. Метакритичне дослідження / Іван Фізер. – К.: Вид. дім «КМ Academia», 1993. – 112 с.

88.*Франко І.* З секретів поетичної творчості / Іван Франко. – К.: Рад. письменник, 1969. – 190 с.
89.*Фрейд З.* Вступ до психоаналізу / Зигмунд Фрейд; пер. з нім. П.Таращук. – К: Основи, 1998. – 709 с.
90.*Фрейд З.* Толкование сновидений (будь-яке видання).
91.*Фуко М.* Археологія знання / Мішель Фуко. – К.: Основи, 2003. – 326 с.
92.*Червінська О. В.* Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту: Теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури: [науковий посібник] / О. В. Червінська, І. М. Зварич, А. В. Сажина. – Чернівці: Книги-ХХІ, 2009. – 284 с.
93.*Шкловский В. Б.* О теории прозы / В. Б. Шкловський. – М.: Сов. писатель, 1983. – 383 с.
94.Шмид В. Нарратология / Вольф Шмид. – Москва: Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
95.Эйхенбаум Б. М. О литературе: Работы разных лет / Б. М. Эйхенбаум. – М.: Советский писатель, 1987. – 544 с.
96.Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / Умберто Эко. – ТООТК «Петрополис», 1998. – 432 с.
97.Якобсон Р. Избранные работы / Роман Якобсон. – М.: Прогресс, 1985. – 456 с.
98.Яус, Г.-Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика / Г.-Р. Яус; з нім. пер.: Роксоляна Свято і Петро Таращук. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2011. – 622 с.

ЗМІСТ

ВСТУП……3

І. АВТОР
Теоретичний матеріал
1.1 Проблема автора як креативної функції……5
1.2. Суб'єкт оповіді……11
1.3. Проблема суб'єкта й поняття «смерть автора»
в постструктураліських теоріях……15
Завдання для самопідготовки
Питання до теми……23
Теми рефератів і доповідей……23
Першоджерела для конспектування……24
Схема опрацювання критичної літератури……25
Список рекомендованої літератури……26

ІІ. ТЕКСТ
Теоретичний матеріал
2.1. Твір і текст……30
2.2. Знак. Референція……37
2.3. Письмо……42
2.4. Інтертекстуальність……45
2.5. Художня цінність й естетичний об'єкт……52
Завдання для самопідготовки
Питання до теми……59
Теми рефератів і доповідей……59
Першоджерела для конспектування……60
Схема опрацювання критичної літератури……61
Список рекомендованої літератури……62

ІІІ. ЧИТАЧ

Теоретичний матеріал

3.1. Читання як перформація……..66
3.2. Читач і текст……..69
3.3. Інтерпретація. Розуміння. Сприймання……..73
3.4. Імпліцитний читач……79

Завдання для самопідготовки

Питання до теми……..88
Теми рефератів і доповідей……..88
Першоджерела для конспектування……..89
Схема опрацювання критичної літератури……...90
Список рекомендованої літератури……...91

ІV.ГОРИЗОНТ СПОДІВАНЬ

Теоретичний матеріал

4.1. Поворот до читача: від іманентності до рецептивності……95
4.2. Герменевтика Г.-Ґ. Ґадамера. Поняття дієвої історії……..103
4.3. Горизонт сподівань як теоретичне поняття
в рецептивній естетиці Г.Р. Яусса……...……107
4.4. Історико-функціональна модель тексту Вольфганга Ізера ……114
4.5. Розвиток рецептивної теорії
в українському літературознавстві……..127

Завдання для самопідготовки

Питання до теми……138
Теми рефератів і доповідей……138
Першоджерела для конспектування……139
Схема опрацювання критичної літератури……...140
Список рекомендованої літератури……141

ВИСНОВКИ……...145
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК……...146
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА……154